

Motion till riksdagen 2009/10:U14

av **Bodil Ceballos m.fl. (mp)**
med anledning av skr. 2009/10:129

Att möta globala utmaningar – skrivelse om samstämmighet för utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppföljning av avräkningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förtryck.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om migrationsströmmar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatförändringar och miljöpåverkan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konflikter och sviktande situationer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsmedelskrisen.

Inledning

I Sveriges politik för global utveckling (PGU), som alla partier under förra mandatperioden ställde sig bakom, betonas att alla politikområden ska utgå från PGU:n. Utgångspunkten är fattigdomsbekämpning. Den grundar sig i ett rättighetsperspektiv och ska genomföras av de fattigas perspektiv.

Miljöpartiet noterar att ambitionen i årets skrivelse är god och att man funnit en modell för att kunna mäta regeringens arbete även i delar som inte ägnar sig åt bistånd. Den säger dock ingenting om resultaten för de fattiga. Det är bra att det finns policydokument och uppföljningsmekanismer för att

Fel! Okänt namn på

mäta hur regeringen arbetar men det allra viktigaste är att vår politik faktiskt leder till att färre utsätts för brott mot de mänskliga rättigheterna och att människor kommer ur fattigdomen. Miljöpartiet har tidigare efterlyst att målkonflikter ska belysas men kan inte se att den valda modellen gör det på ett tydligt sätt.

I vissa av de avsnitt där regeringen mäter sin egen verksamhet anser vi att det är mycket tvivelaktigt om den förda politiken verkligen utgår från de fattigas perspektiv och att den i vissa fall ökar fattigdomen och/eller brister i respekten för de mänskliga rättigheterna.

Uppföljning av avräkningar

Med tanke på regeringens höga ambitioner att styra, mäta och sen följa upp är det märkligt att de avräkningar som görs från biståndsramen varje år inte också är föremål för noggrann granskning och resultatuppföljning. Både FN-organ, Sida och frivilligorganisationerna granskas noga och styrdokument har utfärdats i en rasande fart under denna mandatperiod.

Det är bra att det finns styrdokument och det är bra att verksamhet följs upp men vad är det som motiverat att avräkningarna för administrativa kostnader ökat med över 100 % sedan 2005 och på vilket sätt har dessa medel bidragit till fattigdomsbekämpning? Det ger regeringen ingen information om och ingen uppföljning har oss veterligen gjorts. Likaså har avräkningarna för flyktningmottagande fördubblats sedan 2005 och ibland legat så högt som 2,5 miljarder kronor, vilket utgjort nästan hälften av hela budgeten för budgetområde Migration. För dessa medel kräver regeringen ingen redovisning av huruvida de bidrar till fattigdomsbekämpning. Även om DAC-reglerna tillåter att viss administration och visst flyktningmottagande får avräknas biståndet har vi i Sverige också vår egen PGU att rätta oss efter. Vi vill därför att regeringen snarast också redovisar hur avräkningarna bidrar till målsättningarna i PGU, dvs. fattigdomsbekämpning.

Global utmaning: Förtryck

Regeringen betonar ofta de mänskliga rättigheterna i sin utrikespolitik. Det vore klädsamt om de mänskliga rättigheterna också lyftes fram mer i relationer med länder vi har handelsrelationer med. Till exempel gäller det våra relationer till Kina, en tillväxtekonomi som ingen längre verkar kritisera i hopp om investeringar i det egna landet. Amnesty har nyligen begärt att Kina ska offentliggöra hur många som avrättas varje år eftersom antalet är höljt i dunkel. Förutom avrättningarna har vi situationen i Tibet, för uigurer och andra minoritetsfolk, rapporter om barnarbeten samt förtrycket mot oliktänkande.

Global utmaning: Ekonomiskt utanförskap

Regeringen tar upp G20 och det är naturligtvis bra att man försöker hitta nya lösningar. Dock är G20 också ett exempel på att många länder marginaliseras i de viktiga beslutsprocesserna. G20 har blivit forumet för att diskutera reformering av Världsbanken och Internationella valutafonden, inte FN. Det är aldrig bra att bara ett fåtal länder tillåts fatta de stora besluten.

Det är positivt att regeringen vill öka medvetenheten om *företagens sociala ansvar* (CSR). Det är en mycket prioriterad, dock inte tillräcklig, åtgärd anser vi. I stället för frivilliga åtaganden menar vi att det måste till bindande regelverk för att få företagen att leva upp till regelverk avseende både miljö och mänskliga rättigheter. Sveriges handelsministers resa till Libyen under året, där ministern aktivt deltog i ansträngningarna att sälja ett radarövervakningssystem från statliga Rymdbolaget vilket allvarligt skulle riskera att åsidosätta och kränka afrikanska flyktingars rättigheter om affären skulle gå igenom, är ett tydligt tecken på att CSR inte tas på tillräckligt stort allvar i regeringens politik. När det gäller att marknadsföra svenska företag på en global marknad måste en svensk handelspolitik självklart vara samstämmig med PGU – där grunden ska vara ett rättighetsperspektiv och genomsyras av de fattigas perspektiv. Samstämmighetspolitiken kan knappast ha stått på dagordningen vid handelsministerns resa till Libyen med handelsdelegationen.

En av de största målkonflikterna i PGU:n är förmodligen kapitalflykten, dvs. ett oregistrerat kapitalflöde som går från utvecklingsländer till OECD-länder eller s.k. skatteparadis men frågan uppmärksammas bara kortfattat. Kapitalflykten innebär i realiteten att för varje biståndskrona så försvinner ca 10 kr som oregistrerat kapital ut ur utvecklingsländerna.

För att kunna bedriva en effektiv fattigdomsbekämpningspolitik är det centralt att stoppa detta pengaflöde från fattiga länder. Utvecklingsländer beräknas förlora mellan 850 och 1 000 miljarder US-dollar per år (siffror från 2006) på grund av denna kapitalflykt. Det är pengar som skulle kunna användas till att både bekämpa fattigdomen och hantera effekter av klimat- och finanskrisen. Frågan är central från ett samstämmighetsperspektiv och för målsättningarna i PGU. Utflödet kan inte anses hållbart utifrån målsättningarna om en samstämmig politik som utgår från fattiga människors behov och intressen.

Beräkningar visar att om avkastningen på den totala förmögenhet som är placerad i skatteparadis beskattades i de länder där de hör hemma, skulle dessa länder ha ytterligare 160 miljarder USD i skatteintäkter. Detta motsvarar ca 1,5 gånger det totala årliga biståndet. Många av skatteparadisen finns i Europa och EU har därmed ett särskilt stort ansvar att ta itu med problematiken.

Konsekvenserna av kapital- och skatteflykt för fattigdomsbekämpning och nödvändiga åtgärder har i Sverige inte diskuterats i samma utsträckning som andra politikområden. Det är därför positivt att den spanska regeringen kommer att prioritera frågan om skatteflykt som del av sitt EU-ordförandeskap.

Fel! Okänt namn

Global utmaning: Migrationsströmmar

Regeringen skriver: "När regeringen exempelvis formulerar sin migrations-, handels- eller jordbrukspolitik bör konsekvenser för utvecklingsländer tas i beaktande på ett tydligt sätt."

Vi vill påstå att så inte görs när det gäller migrationspolitiken i EU och i Sverige. Ändå lovordar regeringen det arbete den själv gjort under året på migrationsområdet. Miljöpartiet är av en helt annan uppfattning. Särskilt i den del som handlar om asylpolitiken där regeringens och EU:s satsningar prioriterar återvändande och att sätta stopp för möjligheten att söka asyl på annat sätt än som kvotflyktingar. Enligt vårt sätt att se det strider det klart mot Sveriges PGU, som också ska genomsyra vårt arbete i EU.

Att Sverige förtjänstfullt går i bräschen för legal arbetskraftsinvandring till EU innebär inte att vi inte ska uppfylla våra förpliktelser enligt asylrätten. Regeringen menar att remitteringar från migranter är en viktig del i utvecklingsarbetet och att diasporan är en viktig länk mellan mottagarlandet och hemlandet. Trots detta utsågs år 2009 av Sveriges regering till återvändandearbetet och många extramiljoner har anslagits för att skicka människor tillbaka till hemländer i krig eller till ekonomisk misär. Ibland trots att de redan har jobb eller familj i Sverige och därmed får uppehållstillstånd om de söker utanför landets gränser. Många gånger sker tvångsutvisningarna med hjälp av framförhandlade återtagandeavtal vars giltighet är omdiskuterade och tolkas olika. Det torde vara uppenbart att t.ex. Irak har svårt att ta emot och ge jobb till miljoner återvändare från grannländerna till att börja med utan att vi dessutom skickar tillbaka dem som nu befinner sig här, jobbar och skickar pengar hem till familjerna. Detta förutom att många av dem fruktar för sina liv på grund av olika motsättningar i landet.

Att den gemensamma gränsbevakningsstyrkan Frontex personal ska få utbildning i asylrätt och mänskliga rättigheter kan inte köpa regeringen ett gott samvete. Frontex uppdrag är att helst stoppa människor redan innan de når EU. Och Frontex får ständigt fler befogenheter utan att regeringen motsätter sig det.

Global utmaning: Klimatförändringar och miljöpåverkan

Regeringen skriver att den politiska överenskommelsen från FN:s klimatförhandlingar i Köpenhamn 2009 inte var tillräckligt för att uppnå målet om ett ambitiöst globalt och rättsligt bindande avtal eller för att begränsa uppvärmningen till två grader. Det är ett svaghetstecken att regeringen inte vågar tala om misslyckandena i Köpenhamn som det haveri det i verkligheten var och att den borgerliga regeringen var medansvarig i egenskap av att Sverige var EU:s ordförandeskap under de misslyckade klimatförhandlingarna i Köpenhamn. I skrivelsen säger regeringen: "Sverige ska fortsatt ha höga ambitioner

och visa ledarskap samt verka för att EU arbetar i riktning mot dessa mål.” Den borgerliga regeringen visade inte detta ledarskap när den hade möjlighet att göra skillnad under ordförandeskapet i EU! Det är tyvärr höljt i dunkel vilka dessa höga ambitioner skulle vara, eftersom det är oklart vad regeringen egentligen har drivit i EU. Vad vi däremot vet är att regeringen i de internationella FN-förhandlingarna drivit krav på kryphål som kan medföra stora utsläppsökningar.

Vidare skriver regeringen att man vill främja samarbetet med utvecklingsländer för att stärka deras deltagande i de internationella klimatförhandlingarna. Denna ambition låter bra men orden betyder i praktiken ingenting. Regeringen har avgett löfte om att Sverige ska rösta för ett lån i Världsbanken till Sydafrika för att landet ska kunna bygga ett stort kolkraftverk, detta trots att hundratals miljö- och medborgarorganisationer är djupt kritiska till projektet och vädjar till Världsbanken att inte godkänna lånet. Lånet avser, enligt en artikel i Svenska Dagbladet, 21 miljarder kronor varav knappt 2 miljarder kronor som ska satsas på förnybar energi. Med andra ord betyder den här satsningen att vi bidrar till att 90 % av Världsbankens energisatsning investeras i smutsig kolkraft. Om man lägger in ett fattigdomsperspektiv på frågan blir inte saken bättre. Avsaknaden av ett utbrett distributionsnät gör att elen inte kommer de fattiga på den sydafrikanska landsbygden till del. Den svenska regeringen borde i stället kunna göra mer för att främja svenska företag som specialiserat sig på avancerad solcellsteknik eller annan förnybar energi som skulle kunna göra stor skillnad på den sydafrikanska landsbygden.

Västvärlden och Sverige har ett ansvar att gå före och finna samhällsmodeller som förenar välfärd med hållbart nyttjande av resurser. Vi noterar att en moderatledd klimat- och biståndspolitik inte mäktar med att axla det stora ansvar som klimatfrågan innebär för mänskligheten. Regeringen levererar fagra ord men i handling finns det mycket kvar att önska.

Global utmaning: Konflikter och sviktande situationer

Detsamma som ovan under kapitlet om migrationsströmmar gäller generellt när vi tvångsavvisar människor till sviktande stater. Vi vet att dessa stater inte kan garantera sina medborgares säkerhet, ändå påstår vi att det är deras skyldighet. Tvångsutvisningarna kan i dessa fall inte anses utgå vare sig från ett rättighetsperspektiv eller från de fattigas perspektiv. Det kan inte heller anses bidra till fattigdomsbekämpning – snarare tvärtom.

Utvecklingsfrågor och säkerhetsfrågor är tätt sammanvävda. Enligt FN utgör de militära rustningarna ett av de främsta hoten mot genomförandet av utvecklingsmålen. Den överväldigande delen av världens vapen säljs från rika länder, medan de flesta väpnade konflikterna pågår i fattiga länder. Enligt regeringen har Sverige varit drivande för att EU:s uppförandekod om vapenexport skulle antas som gemensam ståndpunkt i syfte att mänskliga rättigheter

Fel! Okänt namn på

och hur vapenimporten påverkar förutsättningarna för hållbar utveckling i mottagarländerna ska beaktas. Det är inte utan att det låter ihåligt när man vet att Sverige samtidigt ökar sin vapenexport till exempelvis Sydafrika, Indien och Pakistan, länder som brottas med enorma utvecklingsproblem. Trots stor fattigdomsproblematik är Pakistan ett av få länder i världen som lägger mer pengar på försvaret än på utbildning och hälsa tillsammans. Dessutom befinner sig Pakistan i en långvarig konflikt med Indien om gränsområdet Kashmir. Båda länderna är dessutom kärnvapenstater. Förutom att Sverige beväpnar Pakistan säljer vi även vapen till Indien. Sverige bidrar således aktivt till en upprustningsspiral i en av världens mest explosiva regioner.

Syftet med PGU är att skapa utveckling för de som PGU kallar fattiga utvecklingsländerna och värna om fattigas behov, demokrati och mänskliga rättigheter. I skrivelse 2009/10:114 Strategisk exportkontroll 2009 ger regeringen sken av att noll (0) % av vapenexporten går till fattiga utvecklingsländer. Genom att använda Världsbankens statistik där inkomstnivåerna är beräknade utifrån landets BNI ges en missvisande bild. Länder som Egypten, Thailand, Indonesien, Indien, Jordanien, Tunisien och Pakistan blir i regeringens redogörelse lägre medelinkomstländer i stället för fattiga utvecklingsländer. Sydafrika, som är en av de största mottagarna av svenska vapensystem, kallas för ett övre medelinkomstland. Det ser onekligen bättre ut att Sverige exporterar noll (0) % till fattiga utvecklingsländer för att i stället sälja 32 % av krigsmaterielen till lägre medelinkomstländer.

Det finns anledning att ifrågasätta detta trixande med statistik – vilket bidrar till att regeringen ger sken av att statistiken för svensk vapenexport ser bättre ut än vad den i själva verket är. Andra beräkningssätt skulle göra gällande att åtminstone tre av de länder som är mottagare av svenska vapensystem i själva verket är fattiga utvecklingsländer.

Svenska vapen säljs till länder med stor fattigdom där vapenköpen kan direkt motverka arbetet mot fattigdom. Det är ett grundläggande problem att världen väljer att prioritera militära satsningar i stället för att lösa problemen med fattigdom. För varje krona som läggs på bistånd i världen läggs ytterligare 15 kr på militära utgifter.

Om Sverige ska leva upp till PGU:n och EU:s nya uppförandekod bör vapenexporten i varje enskilt fall föregås av en problematiserande granskning av om vapenexporten riskerar att motverka hållbar utveckling. En försiktighetsprincip bör anges i samband med vapenexport som innebär att om det finns risk för en målkonflikt bör fattigdomsbekämpningen få företräde. Det krävs mer av regeringen än läpparnas beaktelse för att vi ska uppnå en samstämmig politik inom det här området!

Regeringen talar i många sammanhang om vikten av civil-militär samverkan i t.ex. Afghanistan. Samtidigt får den civil-militära sammanblandningen som sker i t.ex. Afghanistan kritik av både FN-organ och biståndsarbetare i olika sammanhang. Biståndsarbetare ses som parter i konflikten i stället för neutrala och blir till mål för talibanerna och andra våldsverkare. Sverige har gott anseende som biståndsgivare genom Svenska Afghanistankommittén i synnerhet och bör värna den rollen.

Global utmaning: Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

Millenni målen är i dag det som styr biståndsinsatserna i världen. Ska millenni målen kunna uppnås är det viktigt att prioritera jämställdhet och SRHR (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter) särskilt i utvecklingssamarbetet med Afrika. Här krävs det en kraftsamling, eftersom målet för mödradödlighet är det mål som är mest på efterkälken.

I denna fråga är de svenska partierna rätt så överens och regeringen prioriterar också denna fråga, vilket vi uppskattar.

Rätten till abort är en grundsten i ett jämställt och hälsofrämjande samhälle. I länder där abort inte är tillåtet dör många kvinnor i onödan på grund av komplikationer efter osäkra aborter. I vissa länder är abort inte ens tillåtet vid våldtäkt eller incest. Ändå utförs varje år ca 20 miljoner osäkra aborter i världen. Det borde regeringen uppmärksamma mer.

Livsmedelskrisen

En grundläggande faktor i jordbruksutvecklingen är att de som brukar marken också kan äga den. Landreformer behövs som ger småbrukare, i de flesta fall kvinnor, ägande- eller nyttjanderätten.

Odling av grödor för biobränsle utgör en möjlig källa till exportinkomster för jordbrukare i utvecklingsländer. Men trenden är numera att internationella biobränsleföretag köper upp jorden och det finns exempel som visar att storskalig produktion lett till att människor tvingas flytta från sina marker. I dag odlas enorma arealer för stora produktioner av biodrivmedel för export, t.ex. i afrikanska länder, där massiva projekt genomförs finansierade med biståndsmedel.

EU har antagit ett mål om att 10 % av allt transportbränsle ska vara förnybart senast 2020. Bakom målet finns goda avsikter, att minska utsläppen av koldioxid genom mindre bensin och mer förnybara bränslen. Problemet är att EU vill fylla stora delar av målet med biobränslen som importeras från fattiga länder. Det är stor risk att det kan leda till att livsmedelskrisen förvärras.

Trots larmrapporter om ökad svält och brist på mark i fattiga länder utgör importerade biobränslen en hörnsten i regeringens transportpolitik. För att på allvar möta klimathotet krävs i stället en grundläggande omställning av hela transportsystemet. Så länge vägtrafiken ökar så ökar även utsläppen och då räcker det inte med att bara byta bränsle. Vi måste i stället ta ett helhetsgrepp om problematiken och vidta åtgärder som minskar våra utsläpp av koldioxid utan att det blir de fattiga i utvecklingsländerna som får stå för notan.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 7 april 2010

Bodil Ceballos (mp)

Max Andersson (mp)

Peter Rådberg (mp)

Ulf Holm (mp)